

Висновки. Під впливом цифровізації ринок праці у сфері торгівлі зазнає якісних змін. Формуються нові професійні профілі, нові очікування роботодавців і нові вимоги до системи освіти. Для забезпечення конкурентоспроможності працівників необхідно здійснити структурну модернізацію освітньої політики, орієнтовану на персоналізацію, гнучкість, практичну спрямованість та міжсекторальну взаємодію. Стратегічне партнерство між державою, бізнесом і освітнім середовищем має стати основою для формування адаптивної моделі розвитку трудового потенціалу України в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Черьомухіна О.Ю., Чалюк Ю.О., Кириленко В.О. Сучасний вимір ринку праці в умовах цифровізації: науковий звіт. Київ: КНЕУ, 2024. 108 с.
2. Bone M., Ehlinger E., Stephany F. Skills or Degree? The Rise of Skill-Based Hiring for AI and Green Jobs, 2023.
3. Dobsław F., Angelin K., Öberg L-M., Ahmad A. The Gap between Higher Education and the Software Industry – A Case Study on Technology Differences, 2023.
4. Ahmad S., Umirzakova S., Mujtaba G., et al. Education 5.0: Requirements, Enabling Technologies, and Future Directions, 2023.
5. Brookings Institution. Digitalization and the American Workforce. 2019. URL: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/11/Digitalization-and-the-American-Workforce.pdf>.
6. Хаустова В.Є., Крячко Є.М., Бондаренко Д.В. Оцінка процесів цифровізації в країнах світу та Україні у світових індексах і рейтингах. *Бізнес Інформ.* 2024. №9. С. 42–50. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-9-75-93>.

УДК 331.526:332.122

*Сікорака В. І.,
здобувач третього (науково-освітнього) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії
(Науковий керівник: д.е.н., професор Семикіна М. В.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни сучасна Україна зіткнулася з надзвичайними викликами, де розвиток соціально-трудоного потенціалу (СТП) стає не просто економічною категорією, а стратегічним пріоритетом національної безпеки та повоєнного відновлення. Постановка проблеми зумовлена кардинальними змінами на ринку праці, значними демографічними втратами, міграцією, руйнуванням інфраструктури та зростанням психологічного навантаження на населення, що ставить під загрозу людський капітал країни.

Актуальність дослідження СТП у контексті воєнного стану є надзвичайно високою, оскільки саме якісний та адаптивний соціально-трудогий потенціал є основою для забезпечення стійкості економіки, оборонної здатності та

соціальної згуртованості. Існуючі наукові праці здебільшого стосуються мирного часу, тому виникає гостра потреба у новому осмисленні сутності, структури та пріоритетів розвитку СТП в умовах війни та післявоєнної відбудови. Стислий огляд літератури (звіти Міжнародної організації праці, Світового банку, аналітичні матеріали вітчизняних дослідницьких центрів) підтверджує нагальну практичну потребу в такому дослідженні, вказуючи на критичний стан ринку праці та необхідність термінових рішень для збереження та розвитку людського капіталу [1-3].

Метою цього дослідження є комплексне обґрунтування сутності та пріоритетів розвитку соціально-трудового потенціалу регіонів України в умовах воєнного стану, а також розробка практичних рекомендацій для його ефективного формування та використання на національному та регіональному рівнях.

Узагальнення наукової думки, зокрема праць Семикіної М., Пасеки С.Р., Костишиної Т., Немченко Т., В'юник О., Сторожук О. та інших вчених дозволяє стверджувати, що *соціально-трудова потенціал* (СТП) – це не просто сукупність наявних трудових ресурсів регіону і країни; це комплексна характеристика якісних та кількісних трудових можливостей суспільства (регіону) та окремої людини щодо участі у виробничій, соціальній та культурній діяльності, що визначається їхнім здоров'ям, освітнім та кваліфікаційним рівнем, професійним досвідом, мотивацією, соціальною активністю та здатністю до адаптації. Основними складовими СТП є: демографічна (кількість та структура населення, вік, стать); освітньо-кваліфікаційна (рівень освіти, професійні навички, компетентності); фізична та психологічна (стан здоров'я, стресостійкість, витривалість); мотиваційна (прагнення до праці, саморозвитку, соціальна активність, патріотизм); інституційна (ефективність ринку праці, систем соціального захисту, можливості для реалізації потенціалу). Потреба у розвитку СТП в умовах війни зростає експоненційно, оскільки втрати та міграція населення зменшують кількісні показники, а стрес і невизначеність негативно впливають на якісні.

В умовах воєнного стану та майбутнього повоєнного відновлення, пріоритети розвитку СТП мають бути чітко визначені та цілеспрямовано реалізовані. На національному рівні ключовими є:

по-перше, збереження людського життя та здоров'я – це пріоритет номер один, що вимагає розширення доступу до якісної медицини, психологічної підтримки та безпечного середовища;

по-друге, управління міграційними процесами – розробка програм стимулювання повернення українців, які виїхали за кордон, з акцентом на молодь та кваліфікованих спеціалістів, через створення умов для зайнятості, житла та соціальної інтеграції;

по-третє, переорієнтація системи освіти та професійної підготовки на потреби оборонно-промислового комплексу, відновлення інфраструктури та нових галузей економіки, а також розвиток цифрових та "м'яких" навичок;

по-четверте, створення гнучкого та адаптивного ринку праці за умов цифровізації економіки, що включає підтримку підприємництва, розвиток самозайнятості та дистанційних форм роботи [5].

На регіональному рівні пріоритети розвитку СТП повинні враховувати специфіку областей: для прифронтових регіонів – це зміцнення стійкості ринку праці, підтримка критично важливих підприємств та програм з перекваліфікації для задоволення потреб відбудови. Для тилкових регіонів – розвиток потенціалу для прийому та інтеграції внутрішньо переміщених осіб, створення нових робочих місць, використання їхнього досвіду та кваліфікації. У всіх регіонах ключовим є розвиток соціального діалогу між владою, бізнесом та профспілками для спільного вирішення проблем, а також посилення ролі громадського сектору у реалізації програм підтримки та розвитку СТП.

Реалізація цих пріоритетних цілей у розбудові соціально-трудового потенціалу України є ключовою для її перемоги та подальшого сталого розвитку. В умовах війни, це дозволить максимально ефективно використовувати наявні людські ресурси для потреб оборони та функціонування критичної інфраструктури, мінімізуючи негативні наслідки міграції та демографічної кризи. Після завершення бойових дій, міцний соціально-трудова потенціал стане фундаментом для швидкого економічного відновлення, залучення інвестицій та відбудови країни.

Для забезпечення успішної реалізації цих пріоритетів необхідні такі заходи:

- посилення координації: створити єдиний координаційний центр на національному рівні, який об'єднуватиме зусилля державних органів, міжнародних партнерів, бізнесу та громадських організацій для розробки та впровадження програм розвитку СТП;

- гнучке фінансування: забезпечити цільове та гнучке фінансування програм з підтримки зайнятості, перекваліфікації, психологічної допомоги та реінтеграції, залучаючи як бюджетні кошти, так і міжнародну допомогу та інвестиції приватного сектору;

- цифровізація навчання та послуг: прискорити цифровізацію державних послуг у сфері зайнятості, освіти та соціального захисту, що підвищить їхню доступність та ефективність, особливо для ВПО та ветеранів;

- стимулювання регіонального розвитку: розробити та впровадити диференційовані програми розвитку СТП для кожного регіону, враховуючи їхні унікальні потреби, можливості та рівень постраждалості від війни;

- довгострокове планування: розробити стратегію розвитку соціально-трудова потенціалу України на 10-20 років, що охоплюватиме демографічні прогнози, потреби ринку праці, освітні стандарти та системи соціального захисту в контексті євроінтеграції.

Вважаємо, що лише комплексний, адаптивний та стратегічно орієнтований підхід дозволить Україні зберегти та примножити свій людський капітал, перетворивши виклики війни на можливості для розбудови сильної та процвітаючої держави.

Список використаних джерел:

1. Костишина Т., Тужилкіна О., Шаповалов В. Розвиток соціально-трудова потенціалу населення в умовах цифрової трансформації зайнятості. *Цифрова економіка та економічна безпека*, 2024. (6 (15), 222-226. <https://doi.org/10.32782/dees.15-34>).

2. Пасека С.Р., Семикіна А.В. Соціально-трудоий потенціал регіону: методологічні аспекти дослідження в умовах інноваційних змін та загроз. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5391> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-134>.

3. Немченко Т., В'юник О., Сторожук О. (2024). Соціально-трудоий потенціал населення в умовах цифровізації зайнятості та інноваційних змін в економіці. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-54>.

4. Семикіна М.В., Дмитришин Б.В., Бугаєва М.В. Цифрові трансформації та інтелектуальний бізнес: нові перспективи розвитку людського потенціалу та соціально-економічних систем. *Економічний простір*. 2025. № 199. С.113-121. <https://doi.org/10.30838/EP.199.113-121>.

УДК 331.5:331.101.3:355.02(477)

*Сікорака І. О.,
здобувач третього (науково-освітнього) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії
(Науковий керівник: д.е.н., професор Семикіна М. В.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна агресія росії кардинально трансформувала український ринок праці, створивши безпрецедентні виклики для професійної реалізації молодого покоління – ключового ресурсу майбутнього відновлення країни. Дослідження механізмів підсилення конкурентних позицій молоді набуває критичної ваги, оскільки саме їхня професійна успішність визначатиме темпи відбудови економіки та її стійкість. Хоча проблематика молодіжної конкурентоспроможності є предметом наукового аналізу [1-5], специфіка її формування в умовах триваючих бойових дій, масованої міграції та глибокої соціально-економічної кризи залишається недостатньо дослідженою.

Мета дослідження – виявити ключові детермінанти та бар'єри розвитку конкурентних переваг молоді на ринку праці під час воєнного стану та обґрунтувати пріоритетні напрями їх подолання.

Конкурентоспроможність молоді на ринку праці ми розуміємо як процес формування конкурентних переваг молодих фахівців та робітників, які вони можуть успішно реалізувати у ринковому середовищі через працевлаштування та отримання гідного доходу.

Конкурентні переваги молодого фахівця в сучасних умовах визначаються комплексом взаємопов'язаних характеристик, що дають змогу не лише відповідати поточним вимогам роботодавців, але й адаптуватися до швидкозмінного середовища. Це передбачає:

– глибокі галузеві знання та вміння (*hard skills*), що відповідають сучасним стандартам;